

Vägledning för kartläggning av behov och resurser

Matens betydelse

Vilka behov som finns i relation till mat är relaterat till individernas vanor, präglad av social tillhörighet och kulturell bakgrund, men där varje människa också har en egen identitet i förhållande till mat. En del människor prioriterar hälsan, andra njutningen och somliga är enbart intresserade av att bli mätta med minsta möjliga praktiska besvär. Mat innefattar för människor i allt större utsträckning direkta relationer till kropp, självkontroll, hälsa, risk och social identitet.

Olika dimensioner av mat

- bli mätt
- gemenskap
- identitet
- begränsning
- hälsoperspektiv
- intresse
- kultur och eller religion
- tröst/belöning

Helhetsbedömning

För att förstå vilken betydelse maten har i en människas liv måste vi se hela människan. Om fokus ligger på individens beskrivning av sin situation utifrån biologiska, sociala, kulturella och psykologiska aspekter av en hennes liv kan den helhet som behövs för att ge rätt och god omsorg skapas.

Exempel på områden att kartlägga

- Aptit
- Matvanor; måltider, innehåll, tider
- Planering och inköp
- Ta hand om maten när man kommer hem
- Laga mat
- Duka fram/ställa i ordning
- Duka av
- Diska
- Inta måltid
- Sällskap
- Specialkost, konsistensanpassad kost (pga sjukdom och/eller kultur/religion)
- Mat som hobby
- Hjälpmedel

Den enskildes måltidssituation påverkas av och påverkar direkt eller indirekt andra livsområden, tex personlig hygien och fysisk hälsa. För att få en helhetsbild bör därför alla livsområden kartläggas, se Kartläggning av behov i den dagliga livsföringen (FoU Västernorrland, Kommunförbundet Västernorrland 2006-11-13).

Insamling av information

För att få svar som inrymmer både biologiska, sociala, kulturella och psykologiska aspekter i den enskildes liv så frågar man för att den intervjuade ska berätta. Frågor kan vara öppna eller slutna. Slutna frågor har två eller flera svarsalternativ, till exempel ja och nej. Öppna frågor däremot har inte ett givet svar utan rymmer ett oändligt antal möjliga svarsalternativ och stimulerar den enskilde att berätta och förklara.

Slutna frågor har förstås också en given plats i samtal, bland annat för att klargöra och få besked om vissa saker. Men många slutna frågor gör ofta att den enskilde känner sig utfrågad. Ännu mer frustrerande blir det om hon upplever att det hon vill berätta inte får plats i samtalet på grund av rådgivarens många slutna frågor.

Exempel på öppna frågor

- Berätta om...
- Hur gör du när...
- Vad saknar du...
- När vill/brukar du...
- Hur ofta...
- På vilket sätt...
- Var/vart skulle du...
- Beskriv hur det har förändrats sedan...
- Hur har det varit tidigare...
- Berätta mer om...
- Hur menar du då...
- Hur vill du att...
- Om du jämför med hur det var tidigare...

Tidsperspektiv

Vid insamling av information bör tre olika tidsperspektiv beaktas:

1. **Då** - berör personens historia. Det kan räcka att fråga "Hur har Du levt Ditt liv fram till nu?" Då-perspektivet genom hela kartläggningen hjälper till att få en livshistoria när den är nödvändig.
2. **Nu** - handlar om hur den aktuella situationen ser ut. Personens egen uppfattning om behov och problem måste fångas upp. Är nu en skillnad mot förr? De önskemål som finns nu är de nya eller har personen tidigare kunnat förse sig med på detta sätt? Om inte kanske det inte är så viktigt för personen eller så går det inte.
3. **Sen** - tar fasta på framtiden. För att kunna stärka individens egna resurser, ange mål, följa upp och värdera effekterna av olika insatser krävs också samtal om tiden framöver. Hur vill den enskilde att det ska bli sen? Kan vi tillsammans med den enskilde komma fram till en gemensam bild av den tid som ligger bortom nuet? Vilka tankar finns om framtiden? Vad ska insatserna leda till? Vilka uppgifter kan den enskilde fortsätta att göra själv?